

Sygn. akt I CKN 34/96

P O S T A N O W I E N I E

Dnia 22 stycznia 1997 r.

Sąd Najwyższy Izba Cywilna
w składzie następującym:

Przewodniczący SSN - H. Ciepla
Sędziowie SN: - G. Bieniek (spraw.)
 - J. Gudowski
Protokółant - B.Sawczenko

po rozpoznaniu w dniu 22 stycznia 1997 r.
z wniosku S. U. i A. U.
z udziałem uczestników E. M., C. M. i A. G.
o uwłaszczenie
na skutek kasacji wnioskodawców
od postanowienia Sądu Wojewódzkiego w K.
z dnia 3 września 1996 r. sygn.. I Cr [...]

p o s t a n a w i a:

oddalić kasację i zasądzić od wnioskodawców na rzecz uczestników postępowania E. i C. małż. M. kwotę 300 zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

U Z A S A D N I E N I E

Wnioskodawcy A. i S. małż. U. domagali się stwierdzenia, że na podstawie przepisów ustawy z dnia 26.X.1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych, stali się właścicielami działki nr [...], o powierzchni 41 arów, położonej w P.. Uczestnicy postępowania C. i E. M. sprzeciwili się temu wnosząc, aby stwierdzić, iż przedmiotowa działka stała się ich własnością na podstawie przepisów powołanej ustawy, skoro użytkowali ją od 1962 r.

W toku administracyjnego postępowania uwłaszczeniowego wydano akt własności ziemi z dnia 2.X.1975 r. na rzecz małż. U., wszakże decyzją Wojewody [...] z dnia 10.IX.1990 r. stwierdzono nieważność tego aktu własności i sprawę przekazano do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w S.. Sąd ten wydał pierwsze postanowienie w dniu 4.I.1994 r., w którym dokonując podziału spornej działki na działki nr [...] /1, [...] /2 i [...] /3 stwierdził, że prawo własności działek nr [...] /1 o pow. 18 arów i nr [...] /2 o pow. 2 ary nabyli wnioskodawcy na zasadach wspólności ustawowej małżeńskiej, zaś działkę nr [...] /30 o pow. 21 arów nabyli uczestnicy postępowania także na zasadach ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej. Orzeczenie to uchylił w całości Sąd Wojewódzki w K. postanowieniem z dnia 14.VI.1994 r. i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania. W jego wyniku Sąd Rejonowy wydał drugie postanowienie z dnia 7.VII.1995 r., w którym stwierdził, iż wnioskodawcy nabyli własność działki nr [...] /1 na zasadach ustawowej wspólności małżeńskiej, zaś w pozostałym zakresie tj. co do działek nr [...] /2 i nr [...] /3 - wniosek oddalił. Także to postanowienie, w części oddalającej wniosek, uchylił Sąd Wojewódzki w K. orzeczeniem z dnia 17.X.1995 r. i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania. Rozpoznając - po raz trzeci - sprawę Sąd ten postanowieniem z dnia 30.IV.1996 r. stwierdził, że własność działki nr [...] /3 o pow. 21 arów nabyli uczestnicy postępowania E. i C. M. na zasadach wspólności majątkowej, zaś własność działki nr [...] /2 o powierzchni 2 ary nabył

A. G.. Rewizję wnioskodawców od tego orzeczenia oddalił Sąd Wojewódzki w K. postanowieniem z dnia 3.IX.1996 r.

W sprawie tej ustalono co następuje:

Działka nr [...] położona jest na wzniesieniu, przy czym wydzielone z niej w wyniku podziału działki nr [...]/1 stanowi pole orne, nr [...]/2 - teren podmokły, zaś nr [...]/3 - porośnięte jest drzewami i krzewami. Działka nr [...] przed podziałem odpowiadała parcelom 1[...]1/2 i 1[...]9/9, przy czym na skutek zaginięcia dokumentów katastralnych nie sposób ustalić, czyją własnością były owe parcele. Stan posiadania spornej nieruchomości, co najmniej od lat 60, nie pokrywał się ze stanem uwidocznionym w dokumentach sporządzonych zarówno podczas regulacji gruntów, jak i uwłaszczenia.

W 1964 r. we wsi P. ustalony został - przy zakładaniu ewidencji gruntów stan władania; na karcie nr 433 spisu alfabetycznego wpisano - jako władający m.in. działkami nr [...] i [...]0 A. U.; zaś na k. 267 tego spisu wpisano K. X. - jako władającego działkami nr [...]3, [...]9, [...]0, [...]2, [...]4, [...]7, 8[...], 1[...]6, 1[...]7, 1[...]9, 1[...]1, [...]8[...] i [...]2[...].

K. X. nabył swoje gospodarstwo w latach 1956/57 od C. R.. Po zawarciu umowy sprzedaży C. R. - samodzielnie, bez udziału geodety - wskazał kupującemu granice nieruchomości. Wskazał m.in. obecną działkę [...]/3, nie wskazywał natomiast działki nr 8[...]. W 1962 r. K. X. oddał zakupione gospodarstwo do użytkowania E. i C. M., okazując im w terenie granice gospodarstwa tak samo, jak uczynił to wcześniej C. R.. W 1970 r. K. X. i E. M. zawarli nieformalną umowę sprzedaży gospodarstwa za kwotę 90.000 zł. W 1973 r. wydano na rzecz C. i E. małż. M. akt własności ziemi obejmujący działki kupione od K. X.. Wśród tych działek nie było jednak działki nr [...].

Ustalono nadto, że wnioskodawcy po zawarciu związku małżeńskiego otrzymali od matki wnioskodawczyni K. U. działkę, którą pierwotnie przez parę lat użytkował F. U. - syn K., a od 1964 r. wnioskodawcy. W czasie

postępowania regulacyjnego do ewidencji gruntów wpisano jako władającą – A. U.. F. U. użytkował działkę do potoku, który oddalił działkę [...] /1 i [...] /3. Nie użytkował działki od strony południowej przed potokiem. W toku postępowania uwłaszczeniowego wnioskodawcy podali do protokołu uwłaszczeniowego, że gospodarstwo - w tym działkę nr [...] - otrzymali w formie darowizny od J. i M. U. (rodziców S. U.) w 1960 r. Na tej podstawie wydany został akt własności ziemi z dnia 2.X.1975 r., następnie unieważniony. Wnioskodawcy mieli w posiadaniu cały czas działkę nr [...] /1, którą uprawiali rolniczo. W latach 1988/89 zięć wnioskodawców R. K. dokonał na działce [...] /3 wycinki drzew na budowę domu. Po tym zdarzeniu powstał spór co do własności działki, gdyż E. M. sprzeciwił się wycinaniu drzewa. To w istocie legło u podłoża niniejszego sporu.

Wreszcie ustalono, że uczestnik postępowania A. G. jest właścicielem działki nr [...] 9 w P., sąsiadującej z działką nr [...] /2. Ta ostatnia powstała na skutek naturalnego osunięcia się skarpy gruntu rolnego z działki nr [...] 9. Obecnie działka nr [...] /2 o powierzchni 2 ary, to teren podmokły, nie nadający się do normalnego, gospodarczego wykorzystania. Znajduje się on we władaniu A. G..

Dokonując oceny prawnej tych ustaleń faktycznych sądy oba uznały, że działkę nr [...] /1 bezspornie użytkowali wnioskodawcy i spełnili warunki do uwłaszczenia na podstawie ustawy z 26.X.1971 r. o uregulowaniu gospodarstw rolnych. W tym zakresie orzeczenie jest prawomocne. Działkę nr [...] /3 nabyli nieformalną umową w 1970 r. zawartą z K. X. - uczestnicy postępowania C. i E. M. i byli oni samoistnym posiadaczami tej działki w dniu wejścia w życie ustawy uwłaszczeniowej. Spełniają zatem wymogi do stwierdzenia, iż z mocy prawa nieodpłatnie nabyli je własność. Samoistnym posiadaczem działki nr [...] /2 o powierzchni 2 ary był natomiast w dniu 4.XI.1971 r. – A. G.. Jednocześnie podniesiono, że istnienie we wszelkich dokumentach geodezyjnych dot. działki nr [...] - na rzecz A. U.

bądź A. i S. U. nie wyklucza tego, odmiennego stanu posiadania na gruncie. Faktycznie bowiem K. U. posiadała część działki nr [...] tj. oznaczoną obecnie nr [...]/1, stanowiącą pole orne. Pozostałą część działki nr [...] była nieużytkiem i dlatego nikt - ani w czasie postępowania regulacyjnego, ani uwłaszczeniowego - nie zadbał o precyzyjne oznaczenie granic.

Powyższe rozstrzygnięcie, co do działek nr [...] /2 i [...] /3 zakwestionowali wnioskodawcy wnosząc kasację od postanowienia Sądu Wojewódzkiego w K. z dnia 3.IX.1996 r. Jako podstawę kasacji wskazano naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie art. 233 kpc przez niewłaściwą ocenę wiarygodności dowodów zebranych w sprawie. Wskazując na powyższe wnieśli o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Kodeks postępowania cywilnego - w art. 233 § 1 - stanowi, że sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Nie wskazując sposobów dokonania oceny dowodów wymieniony przepis art. 233 § 1 zawiera: po pierwsze, jednoznaczny, i nie doznający wyjątku nakaz, aby ocena wyrażana w aspekcie wiarygodności dokonana była na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału; po drugie, nakazuje uwzględnienie wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu; po trzecie, wymaga skonkretyzowania okoliczności towarzyszących przeprowadzeniu - poszczególnych dowodów mających znaczenie dla oceny ich mocy i wiarygodności - nie wyłączając odpowiednio utrwalonych okoliczności związanych z postawą, sposobem zachowania się i reakcją świadka (biegłego) w toku jego przesłuchania; po czwarte, omawiany przepis wymaga przytoczenia jednoznacznego kryterium oraz merytorycznych i rzeczowych argumentów mających w sposób przekonywujący potwierdzać trafność dokonanej oceny w przedmiocie uznania zeznań za wiarygodne bądź ich zdyskwalifikowanie. Ustawa zatem eliminuje w tej decyzyjnej fazie postępowania schematyzm,

automatyzm, ogólnikowość i inne pozaustawowe kryteria oceny wiarygodności zeznań świadków (biegłych). Zawiera nakaz zachowania samodzielności i niezależności w toku badania, ustalania, rozumowania oraz wyciąganiu końcowych wniosków rozstrzygających o ocenie dowodów.

Nie budzi w doktrynie i orzecznictwie zastrzeżeń zapatrywanie, że przysługujące sądowi prawo swobodnej oceny dowodów powinno być tak stosowane i przedstawione w uzasadnieniu orzeczenia, by zarówno prawidłowość doboru jak i stosowania kryteriów oceny a także realizacji tego doniosłego uprawnienia w konkretnej sprawie mogła być - w toku instancji - sprawdzona. Sposób i prawidłowość realizacji tego uprawnienia wynika z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia. Jest oczywistym, że instancja kasacyjna nie jest powołana ani uprawniona do przeprowadzenia dowodów i ustalenia stanu faktycznego sprawy, który w prawidłowy sposób ustalony jest wiążący także dla tej instancji. Nie pozostaje jednakże w sprzeczności z charakterem i celem postępowania kasacyjnego poddanie kontroli kasacyjnej (art. 393¹ pkt 2 kpc) zarówno kryteriów zastosowanych przez sąd przy ocenie mocy i wiarygodności zeznań świadków, jak i innych okoliczności mających znaczenie dla tej oceny.

W niniejszej sprawie sąd orzekający dokonał bardzo szczegółowej analizy i oceny dowodów zgromadzonych w sprawie. Analiza ta nie tylko wskazuje jakim dowodom i w jakim zakresie sąd orzekający dał wiarę, a w jakim wiarygodność odmówił, lecz przytocze motywy takiej oceny. W szczególności sąd orzekający trafnie wskazał, że podstawowe znaczenie dla ustalenia, czy uczestnicy postępowania spełnili przesłanki do uwłaszczenia działki [...]3, miały zeznania pierwotnego właściciela tej działki C. R., który - czego nie sposób zaprzeczyć - dysponował najbardziej szczegółową wiedzą w tym zakresie.

Sąd orzekający logicznie i przekonująco wyjaśnił też okoliczności i przyczyny, które spowodowały, iż w dokumentacji geodezyjnej figurowali

wnioskodawcy - jako władający całą działką nr [...]. W skardze kasacyjnej, oprócz ogólnikowego zarzutu naruszenia art. 233 kpc brak szczegółowego uzasadnienia, które w sposób przekonywujący mogłoby prowadzić do podważenia dokonanych ustaleń faktycznych. Skoro dokonana przez sąd orzekający ocena nie przekracza granic przysługującej mu swobodnej oceny, która jest niemierzalna, to nie można skutecznie zarzucać naruszenia przepisów postępowania. Z tych względów - na podstawie art. 393¹² kpc - kasację oddalono, jako pozbawioną usprawiedliwionych podstaw.

aw